

Tóbiás László: Szakmai életutak az ifjúsági munkában: Révész Györgyné Bárdos Veronika és Révész György

Absztrakt

A Révész házaspár a falusi iskolák szaktanári munkája mellett az iskola és a település sok más ügyében is szolgáló pedagógusházaspárok típusának talán egyik utolsó megtestesítője. 1972-től 34 éven át tanítottak a Pest megyei Gomba Községben, iskolai innovációkat is megvalósítva. Révész György 1974-től 25 éven át vezette az 4092. Dózsa György Úttörőcsapatot, a csapatvezetőségnek mindmáig, 52 éve, tagja. Bárdos Veronika formális szerep nélkül alkotója a történetnek. Különleges, hogy a csapat úttörővezetői 1974 óta önkéntesek, többségükben középiskolásként, fiatal felnőttként csatlakoztak, ők az ifik, akik évtizedekkel idősebben is így nevezik önmagukat. Amióta ifik végzik az úttörővezetői munka nagyját, a pedagógusok is önkéntesek, vagy nem vesznek részt a csapatban. A sok ifi gyermek- és ifjúsági szervezetté tette az úttörőcsapatot, aminek ráadásul érdekképviselői funkciója is van. Révész György tevékenysége a rendszerváltás után terjedt ki az Úttörőszövetség országos szintjére, a mozgálpedagógiára, majd a mozgálművészetre. Dokumentumok rendszerezésében, megőrzésük megszervezésében és a gombai csapatban, annak táborában ma is aktív.

Kulcsszavak: ifi/iffővezető, ifiklub, úttörőcsapat, Gomba község, Úttörőszövetség

Abstract

The Révész married couple embodies, as perhaps one of the last few examples, the type of pedagogist couples working not only as teachers but serving in many issues of the school and the settlement. They served from 1972 for 34 years in the village of Gomba in Pest County, feasting school innovations as well. György Révész led the 4092nd Dózsa György Pioneer Unit from 1974 for 25 years, and after 52 years he is still a member of the leadership of the unit. Veronika Bárdos is a constituent of the story without a formal role. It is special that the pioneer leaders of the group have been young leaders since 1974, most of them joined as high-school students or young adults; they still refer to themselves as „young leaders” after decades. Since when young leaders started doing the great part of the pioneer leaders' work, the pedagogists have also been volunteers, or non-members of the unit. The many young leaders have turned the pioneer unit into a children's and youth organization, which even has a function of advocacy. It was after the end of Socialism that György Révész's activity extended to the national level of the Pioneer Association, the movement pedagogy, and later to the movement's history. He is still active in the systemization of documents, in the organization of their preservation, as well as in the unit of Gomba and its camps.

Keywords: „young leader” in pioneer unit, club of „young leaders”, pioneer unit, the village of Gomba in Pest County, Pioneer Association

Életútinterjú-sorozatunk célja, hogy ifjúsági munkával – és társszakmákkal – foglalkozni kívánók számára tanulságokkal, példákkal szolgálva segítse a szakmagyakorlásra való felkészülésüket, egyfajta tananyag legyen. A Révész-házaspár története egyfajta settlement történet: fővárosi – onnan érkező és oda visszatérő – tanárok 34 éven át tanórán és minden lehetséges iskolai és egyéb módon szolgáltak egy háromezer lelkes települést, a település lakóit. Ez az életideál már talán a múlté, férfiak a pedagóguspályán sincsenek. Pedig az interjúban újra és újra felbukkan, mekkora hatással vannak a családokra a több generációt is tanító pedagógusok. Az 1972 és 2006 közötti évek Gombán is a felnövekvő generációk szintlépését hozták iskolai végzettségek tekintetében: előbb érettségit szerzett a fiatalok nagy hányada, a következő generációban pedig már diplomát is. Az ifjúsági munka szempontjából az a jelentős iniciativa 4092. Dózsa György Úttörőcsapat történetében, hogy az úttörővezetők 1974 óta önkéntesek, túlnyomórészt fiatal felnőttek, de néhány középiskolás is volt közöttük mindig, illetve az úttörővezetésben saját élményt és az iskolával párhuzamos pedagógiai cselekvési lehetőséget látó pedagógusok. Révész György 25 éven át vezette az úttörőcsapatot, és azt követően is tagja a csapat vezetőségnek, 26. éve. Az ifik nem oldódnak el a klubjuktól, miközben polgármesterként, képviselőként, presbiterként, más közösségek teremtoiként és vezetőiként is tevékenykednek. Az úttörőcsapat a falué volt. Zsugorodik az egyetlen gyermek és ifjúsági közösség. Másutt évtizedek óta egy sincs.

Bárdos Veronika és Révész György 1963-ban osztálytársak lettek a budapesti Szinyei Gimnázium orosztagozatán, diákszerelmükből házasság született, több mint ötven éve, és két gyerek. A feleség magyar-orosz szakos általános iskolai tanárként szerzett diplomát, később némettanárként is. A férj matematika-fizika szakos középiskolai tanárként, később informatikatanárként is dolgozott. Gyerekeik is tanárként diplomáztak, édesapjuk szakjaiból válogattak. A pár – tervük szerint néhány évre – a Pest megyei Gomba községben vállalt általános iskolai tanári állást, majd 34 éven át sok egyéb szerepet is betöltöttek. Miközben szüleik és barátaik, valamint szenvedélyes kultúrafogyasztásuk révén folyamatos kapcsolatban álltak az egy órányira fekvő Budapesttel, talán az utolsó generációjához tartoznak a helyi társadalomért a tanórákon és az iskolán kívül is sokat tevő pedagógus-házaspárok típusának. Egymástól – már amennyire ez lehetséges – független életművű, innovatív pedagógusok is, akik ifjúsági munkásokként együtt is alkotnak, 75 évesen is. Lányuk szülőfalujának nevezi Gombát. Ő is volt ifi, fiuk is, akinek párja gombai, így még erősödött is a család kötődése a községhez.

Révész Györgyné drámapedagógiával pályája elejétől foglalkozott, később alapítója és vezetője volt a némettagozatnak, amihez menet közben kellett oroszstanárból némettanárrá képeznie magát. Az osztályfőnökség a családok látogatásával és ismeretével is járt, ezt a fajta munkát terjesztette ki az iskola gyermekvédelmi felelősi feladatainak évtizedeken át való ellátására. Volt igazgatóhelyettes is az iskolában, és minden szervezetben látott el iskolai, illetve települési vezetői feladatokat, ami csak létezett a szocializmus éveiben. A rendszerváltás után is aktív volt, önkormányzati képviselőként, a szociális bizottság tagjaként 1998-2002 között dolgozott. Betegsége miatt nyugdíjba vonult, majd Budapestre költöztek.

Révész György tanított először általános iskolában informatikát Magyarországon kísérleti fakultációként. A tananyagot is ő dolgozta ki. Indult fizikatankönyv-írói pályázaton is. A tanársággal 2006-ban hagyott fel, nem vállalt már közösséget az oktatáspolitikai cikkcakkjaival.

Abban az évben ért véget az ő önkormányzati munkája is, 4 éven át képviselő és a Pénzügyi Bizottság tagja volt. Általános iskolai tanári munkája mellett volt egyetemi óraadó, és tanított különböző tanfolyamokon. Néhány hónapnyi munkanélküliség után 2007-ben egy informatikai cégnél helyezkedett el, alapvetően rendszergazdaként dolgozott. 2011 óta nyugdíjas. Tagja volt a kommunista pártnak, a rendszerváltás előtti évekre a reformszárnyhoz sorolta magát. 1989-ben azzal küldte el az MSZP-vé alakuló párt új elnökének a tagkönyvét, hogy a tagság megkérdezése nélküli volt a régi párt megszüntetése és az új megalapítása. A rendszerváltás óta kizárólag szakmai szervezetekben tevékenykedik, megyei és országos ügyekben: a Pest Megyei Gyermekek és Ifjúsági Alapítvány felügyelőbizottsági tagja volt 1990-től 2022-ig, a Magyar Pedagógiai Társaság Mozgalompedagógiai Szakosztály elnöke 2007-től 2022-ig. A Múltunk Öröksége Alapítvány kuratóriumi elnöke 2010 óta. Néhány tantárgypedagógiai cikk mellett mozgalompedagógiai és e területhez kapcsolódó történeti írásokat publikált, ilyen köteteket szerkeszt ma is.

A Révész-házaspár a művelődési ház vezetőjével és egy baráti zenetanár-házaspárral szervezte meg az ezredforduló körül a Pódium Kávéház című művelődéstörténeti sorozatát, amelyet a környék éveken át legfontosabb kulturális eseményének tekintettek, ezt állandó teltház igazolta.

2006-ban Révész Györgynét és Révész Györgyöt egyszerre avatta díszpolgárává Gomba Község.

A gyermekmozgalmi és ifjúsági munkában formális szerepet Révész György vitt, de az életműnek – legalább – a gombai 4092. Dózsa György Úttörőcsapatban megvalósított része a házaspár közös alkotása is. Bár törekedtek arra, hogy az úttörőcsapat elváljon az iskolától, a mindenkor 300 általános iskolást, a már elballagottakat, családjaikat mindketten ismerték, a közösséggel végzett munkában látták az egyes embereket is. 1974-től 25 éven át vezette az úttörőcsapatot Révész György, és ma is tagja a csapatvezetőségnek. A forrásteremtés, a könyvelés feladatai mellett egyfajta királycsinálónak is látja magát, felelősségét abban, hogy a csapatvezetésről való leköszönését követő 25 évben mindig voltak ifik – és kétszer pedagógusok –, akik ambicionálták a csapatvezetői feladat ellátását, és képesnek is bizonyultak arra. A csapat létezik, és avat új tagokat. A kisdobosnak jelentkező elsősöket egyetlen próba elé állítják: saját kezűleg le kell írniuk, hogy kisdobosok szeretnének lenni. Révész György 1976-tól tiszteletdíjas járási úttörőtítkár is volt, járási és megyei ifivezető szakbizottságokban viselt tisztségeket. 1979-ben elkészült a saját házuk, attól kezdve péntekenként náluk gyűlt össze az ifiklub.

1989 decemberében még a szokott rendben mentek a dolgok az Úttörőszövetség országos szintjén, de 1990-ben a csapatok jó része már nem működött, ahogy sok választott országos vezető is eltűnt. Révész György az akkor megválasztott országos ügyvivőtestületben vállalt szerepet. Egy helyben született felkérés alapján elfogadta, hogy jelöljék a szervezet elnökének is, de nem őt választották meg. 1992-ben létrehozták és bíróságon bejegyeztették a „4092. számú Dózsa György Úttörőcsapat Egyesület”-et – az Úttörőszövetségnek 1990 óta bejegyzett szervezetek is lehetnek a tagjai. A szervezeti viszonya még a '90-es években elkopott az Úttörőszövetséggel, mind a gombai csapatnak, mind Révész Györgynek. A személyes kapcsolatok élnek. Az 50 év során keletkezett, Gombán nem releváns iratanyagot Révész György az Úttörőszövetség – ma Taksonyban található – központjának adta át. A nála idősebb úttörővezető-generáció néhány tagja személyes archívumát Révész Györgyre bízta, aki részt vett az Úttörőszövetség központjában keletkezett dokumentumok szortírozásában és levéltárban való elhelyezésének megszervezésében is. Ápolja az évtizedek alatt gyűjtött kapcsolatait hajdani úttörővezető-társaival is.

Révész György tanári munkája zárásakor és 70. születésnapja alkalmából sokak részvételével tartott köszöntő eseményt kapott a házaspár meglepetésként Gombán. Révész György a

csapatvezetőség tagjaként ma is sokat dolgozik online, és sokat találkozik, telefonál ötven év óta gyűjtött fiatal barátaival; személyesen legalább havi egy úttörő eseményen van Gombán. És egyre többet temetéseken.

Az interjút három ülésben, elsősorban Révész Györggyel készítettük, aki többször behívta a beszélgetésekbe feleségét, adatpontosítást, megerősítést, véleményt kérve. Ott jelezzük külön a beszélő személyét, ahol a közlés valamilyen szerephez kapcsolódott, vagy eltértek a vélemények.

Itt csak egy töredékét tudjuk közzétenni a felvett interjúnak. Széles körű érdeklődést érdemelne a pedagógusházaspár történeti narratívája, egy arra épülő szociográfiai munka a 3200 lelkes község 50 évéről. Hasonlóképpen figyelemre méltó lehetne egy iskolatörténeti feldolgozás is, oktatáspolitikai történeti háttérrel. Jelen írásban a gyermekmozgalmi munkára koncentrálunk, amit Gombán 1974 ősze óta önkéntesek, nagyrészt ifjúságvezetők végeznek. Úgy tűnik az ifiklubbéli tagsággal járó identitás nem életkorfüggő.

Tősgyökeres budapesti vagyok, de közben volt egy rövid, harmincnégy éves megszakításom. Nem voltak olyan előzményeim, amelyek az ifjúsági munkára predesztináltak volna. Nincsen meghatározó élményem úttörő koromból, talán csak egy. Engem ötvenhatban avattak kisdobosnak. Lezajlott a forradalom, én januárban fölvettem a kék nyakkendőt, mert büszke voltam rá, hogy már 7 éves voltam, és engem felavattak¹. Akkor engem leköptek, ami eléggé mélyen érintett. Meghatározó közösségi élményeim a középiskolából vannak. A Kölcsey Gimnáziumba vettek fel, ahol októberre mindenkivel összerúgtam a port. Behívták édesanyámat és közölték vele, jobban szeretnék, ha egy másik iskolában folytatnám a pályafutásomat. Elintézték a Kölcseyből, hogy jár hassak a Szinyeibe, oda is orosz tagozatra, ott heti nyolc oroszóra volt. Életem egyik nagy szerencséje volt, hogy oda kerültem, nagyon jó osztályba, egy nagyon jó iskolába, nagyon jó tanárok keze alá. Hatalmas közösségi élet volt: kirándulások, közös operalátogatás, színházlátogatás, iskolanapok, iskolaiújság, iskolarádió, sakkcsapat. Gyakorlatilag a teljes időnket lekötötte. Saját önképzőköriünk volt. Egy meglehetősen balos beállítottságú KISZ-szervezet is volt az iskolában, amelyben én szintén aktív voltam. Gondolkodtam rajta, hogy konkrétan miben határozta meg, vagy alapozta meg a jövőmet ez az iskola. Egy attitűd, amikor az ember közösségben létezik és a közösség javára szívesen dolgozik.

Az egyetemen az ifjúsági élet annyira nem volt meghatározó. Csoporton belül voltak bulik, meg voltak kirándulások. Én ugyan KISZ-titkár voltam, de leginkább érdekképviselői funkciót láttam el. Akkoriban alakult meg először a HÖK, abba is beválasztottak. Lett is egy összetűzés egy engem nem tanító tanszékvezetővel. A kari KISZ-titkár mondta, hogy föl kell mentsenek engem a HÖK-tagságom alól. Mondtam, nyugodtan mentsetek föl, mert én ötödéves leszek, már be sem fogok járni az egyetemre, de amúgy nem ti választottatok meg. Engem felmentettek, a kari titkár meg lemondott, vagy őt is felmentették.

¹ A rendszerváltásig a Magyar Úttörők Szövetsége a gyerekeket három csoportba osztotta, igazodva a nyolcosztályos általános iskolához, ami mindenkinek volt. Az első osztályosokat kvázi tagjelöltnek tekintette, mindegyikükről feltételezte, hogy tag akar lenni, ezért felkészülést vállalt és végez, próbákat teljesít. Az 1. osztály végén, szokásosan gyermeknap környékén, került sor a kisdobosok – és úttörők – avatására, azt követően hordhatták a kisdobosok a kék, az úttörők a vörös nyakkendőt. A 2-4. osztályosok voltak a kisdobosok, azzal, hogy a 4. iskolaév megint – már jóval komolyabb – felkészüléssel, próbákkal telt, ezek teljesítése volt a feltétele az úttörővé avatásnak. Az 5-8. osztályosok voltak az úttörők. A gombai Dózsa-próbáról részletesen lásd később.

Én középiskolai tanárként végeztem. Az évfolyamtársaim válogatott középiskolákban helyezkedtek el. Én meg azt mondtam, általános iskolába akarok menni, mert meg akarok tanulni tanítani, noha nem is tanárszakra jelentkeztem eredetileg, hanem matematikusnak. Ugyanabban az évben végzett a feleségem Szegeden, magyar-oroszl szakos általános iskolai tanárként. Kerestünk egy olyan helyet, ahol magyar-oroszl szakost és matematika-fizika szakost keresnek, lehetőleg vidéken, és van szolgálati lakás. Gombán pont ezeket kínálták, bár nem tudtuk, hol van az a Gomba. A szolgálati lakás egy elbontott külterületi iskola tégláiból épült, érkezésünk előtt egy hónappal.

72-ben kezdtünk Gombán, ahol nagyon jó tantestület volt. Fiatalok voltak, nagyon jó hangulatú volt az iskola, szép fekvésű a község. Szóval minden jó volt. Az nem, hogy a megelőző években, tudomásom szerint, Gombáról alig néhányan jutottak el felsőfokú tanulmányokig, nem is igen volt rá ambíció, ez volt a normális. Ha olyan nagyon tehetséges a lány, legyen fodrász vagy kereskedő, a fiú villanyszerelő. Egy csomó cég akkor még bőven vett fel szakképesítés nélküli gyerekeket, azonnal kereshettek pénzt. Ez nagyon fontos szempont volt akkor. Nem volt érdekes a tanulás. Ha – még akár jóval később is – azt mondtam a szülőnek, hogy ez egy értelmes gyerek, menjen a 8 kilométerre levő monori gimnáziumba, ami akkoriban országos híré volt, azt válaszolták, az még 4 év, és akkor még mindig nem ért semmihez. Mikor fog pénzt keresni? De nem hiszem, hogy ez gombai specialitás volt. Azóta már jó sokan diplomáznak Gombán is.

Osztályfőnökként minden évben mentünk családlátogatásra az osztályaink tanulói családjaihoz. Voltunk kérdezőbiztosok a népszámlálásokban, akkor is sok otthonba bejutottunk. Rengeteg programot szerveztünk a gyerekeknek, megismertük az egész falut.

Középiskolai tanárnak tanultam, azt se tudtam, hogy kell szólni a gyerekekhez, de megtanultam egy-két év alatt. Közben volt néhány ötletem, és hetvennégyben azt mondták, legyek én az úttörőcsapat vezetője. Jól működő úttörőcsapat volt, de a kolléganő akkor államvizgázott, ezért nem akarta tovább csinálni a csapatvezetést. Egyébként általános volt, hogy nem tolongtak a csapatvezetésért a pedagógusok, az igazgatók megmondták, hogy ki legyen. Elvállaltam.

Akkorra én már tudtam, amit sokan még sokáig nem tudtak, vagy nem akartak tudni. Az a rendszer, hogy az osztályfőnök egyúttal rajvezető is az osztályban, ritkán volt működőképes. Nem tud kibújni a saját bőréből, ő az úttörőfoglalkozáson is tanár néni vagy tanár bácsi lesz. Ráadásul nem lehet jó szívvel, lelkesen csinálni olyat, ami kötelező. Amikor én csapatvezető lettem, úgy gondoltam, ennél még az is jobb, ha kezdő ifikkel dolgozok. Elkezdtem keresgélgni a falubeli fiatalok között olyanokat, akik agilisak voltak, és akik szívesen vállalták az önkéntes munkát. Azt feltételeztem róluk – és ez be is igazolódott –, ha valamire azt mondják, igen, az nem holnapig tart. Így lettek ifik a rajvezetők, azaz fiatal önkéntesek lettek az osztályok tagjaiból álló közösségek vezetői, és ezt a pedagógusok örömmel fogadták. Egy gyereknek a 18 éves az példakép. Volt, aki nem volt alkalmas, és kikopott. A többségük jópofa volt. Szerették a gyerekeket. Felelősséget vállaltak értük. Volt köztük velem majdnem egyidős is, és azért néhány ügyesnek ígérkező középiskolás is, akiket kezdetben segédezőként kezeltünk, tehát ők is ifik voltak, csak nem kaptak önálló feladatokat.

A nevelés – jól-rosszul, de – családban tanult képesség. A hagyományos családmodell felbomlása után erre a tanulásra egyre kevésbé van meg a lehetőség. Másfelől van a társadalomban egy közhiedelem, hogy akinek valami a tanult szakmája, az biztos jól vagy jobban tudja. De a nevelés nem ilyen egyszerű. Egyrészt nagyon sokan kerülnek pedagógus pályára, akik nagyon nem oda valók. Másrészt van egy csomó ember, aki ugyan nem akar pedagógus lenni, nem ez az életideálja, de a készségei adottak hozzá. És megfelelő társadalmi környezetben ezek működnek.

1974 októberében az ifikből összehoztuk az ifiklubot. Huszonöt éves voltam. Az ifik között voltak, akik abban az évben végezték az általánost, a legidősebbek 24 évesek voltak. Azt mondtam nekik: én csapatvezető vagyok, úttörővezető, ti ifik vagytok, ti is úttörővezetők. Úttörővezetők körében a tegeződés a szokás. Azt gondolom, ezzel az egyszerű gondolattal, hogy ti a munkatársaim vagytok, egyenrangúak vagyunk, akkorát nyertem, hogy az alapvetően meghatározta a továbbiakat. A nyolcvanas évek elejére érett meg az ifiklub, nagyon-nagyon erős közösséggé vált, hosszú időre, nagyon komolyan. A 70-80-as évek országos statisztikaiban az látható, hogy negyedéves ifik már alig voltak. Nálunk nagyon sokan sokáig maradtak, de hát eleve úgy kezdődött a dolog. Nagyon jók voltak az ifik a gyerekek között. Szülőktől tudom sok gyerek alig várta, hogy ő már ifi lehessen. Megszaporodott a számuk: 25-30-35, negyvennél is több, és kialakultak párkapcsolatok, házasságok kötöttek. És nem mindig értett mindenki mindenben egyet. Egyszer élesen ketté is szakadt a társaság, két csoport állt elő koncepcióval a gyereknapra. Megvitattuk őket, az egyiket választottuk, a másik csapat megsértődött, kibékültünk. A győztes a mostani polgármester és csapata volt.

Ha valahol valamit kellett csinálni, akkor az ifiklub ment és csinálta. Nem azért, mert azt szerették csinálni, hanem mert együtt lehettek. 30 éven keresztül az úttörőcsapat a falu legerősebb közössége volt. Ma ez nincs egészen így. Részben azért, mert az ifik, tehát az úttörőcsapat vezetőinek jelentős része nem a településen él. Lehet, hogy ott lakik, de nem ott él. Másrészt azért, mert mindazok ellenére, amiket mondtam, az úttörőcsapatnak a renoméja idővel csak kopik. A képviselőtestületben egyre kevesebb volt ifi van, de majdnem minden tag a tanítványunk volt. A régi támogatók, pártoló tagok, később az ifik megöregszenek, meghalnak. Nagyon sokan beköltöznek Gombára, és fogalmuk sincs arról, mi az, hogy úttörő. Aztán van, aki mégis oda sodródik, akármilyen ok miatt. Akár szomszéd faluból is.

Ahhoz, hogy egy szervezet, egyesület jól tudjon működni, kell egy kritikus tömeg, az alatt összehozható. Van ötvenegynéhány tagdíjfizető tagunk, plusz még 20-30 ember, aki sok programon ott van. A programok túlnyomó többségére bárki eljőhet, függetlenül attól, hogy tagja-e a szervezetnek vagy nem. Nyilván a Dózsa-próbára csak az jön, aki úttörő akar lenni, csak őt fogjuk felavatni. Nyilván a közgyűlésre is csak az úttörőcsapat tagjai jönnek. Van azért mindig vendégnévsor, tehát jöhet más is. Nagymamák is szoktak jönni, más érdeklődők. Gyereknapra vagy Péntactivityre, amit minden hónap első péntekjén rendezünk, bárki jöhet. Lehet sportnap, számháború, karácsonyi ajándékkészítés... A név az Angliában élő barátunk szüleménye, aki korábban maga is volt csapatvezető. Néhány évvel ezelőtt beszéltünk róla, hogy eredményesebb működéshez szükség van valamilyen állandóságra, és tartunk fix időpontban rendezvényeket. Ez borzasztó nehéz, mert egész nap iskolában vannak a gyerekek, csak a péntek délután jöhet számításba vagy a hétvége.

Az ifik között azok maradtak meg hosszú távon, akiknek pedagógus vénája volt, sokszor nem kellett magyarázni nekik, maguktól is megérezték, mi a megfelelő. Azt gondolom, hogy ők legalább annyira pedagógusok voltak, mint a kollégáim, és ez nagyon fontos. Én azt gondolom, ritka, ami Gombán volt, hogy a pedagógusok, szinte kivétel nélkül, elfogadták partnernek az ifiket, még a közös szórakozás erejéig is akár. Fiatal volt a tantestület – aztán együtt megöregedtünk –, és látták, hogy ezekre az ifikre rá lehet bízni a gyerekeket, van bennük felelősségtudat, van érzékük a gyerekekhez, hogy ezek szeretik a gyerekeket. Nem mondom, hogy tanultak az ifiktől a pedagógusok, de talán még az is lehetett. Némelyik ifiből pedagógus is lett. Egyikük, egy tanítónő, azt mondta, nagyon gyakran azokat a dalokat és játékokat tanította a gyerekeinek, amiket az ifiképző táborokban tanult. A magyar oktatási rendszernek az az egyik legnagyobb problémája,

hogy a kognitív képességeket preferálja elsősorban. Aki matematikából nagyon jó, meg kiválóan tud beszélni Arany Jánosról, az jó ember, aki nem, az nem jó ember. Az ifik nem biztos, hogy mind jó emberek voltak ebből a szempontból, mert nem mindegyik lett tudós. Kezdetben még az volt a gond, hogy középiskolába menjenek. Később nagyon sokan végeztek egyetemet. Értelmiségi tehát. Az iskola pedagógiája minimális mértékben hatott a csapatra.

Pest megyében elég erős ifihagyományok voltak, és ezekre összetett, rendszeres ifiképzés épült, amit a megyei ifiszakbizottság dolgozott ki. Jó néhányan voltunk ebben. Évente volt egy vagy sokáig két turnus ifiképzés Szödligeten, a megyei úttörő- és KISZ-vezetőképző táborhelyen, és volt egy ifiklubtitkár-képző tábor Zamárdiban. Ezek összesen évente háromszáz, háromszázötven gyerekek, ifjúnak a kiképzését jelentették. Országosan évente több ezer ifit képeztünk, és évente több ezer ifi morzsolódott le. Huszonezer volt az első éves ifik fix száma átlagosan a hetvenes-nyolcvanas években, és a harmadik-negyedik éves ifik száma pár száz. Iszonyú volt a lemorzsolódás. Gombán alig volt lemorzsolódás. Nem úgy megy, hogy hirtelen ötlettől vezéreltetve hívunk valakit ifinek. Éveken keresztül volt az orrunk előtt. Mindig azok voltak az igazi ifik, akiknek volt természetes érzékük. Gombán ifik voltak a rajvezetők is, és ezt a pedagógusok elfogadták. Kényelmes is volt nekik, másrészt pedig volt bennük annyi empátia, gondolkodni tudás, hogy ezek nem bántani akarják a gyerekeket. Nem akarják elvenni a pedagógus kenyerét. Országosan ez nem így működött. Az utolsó Pest megyei ifiképzéseket én csináltam, a legutolsót még 1996-ban a dunavarsányi táborunkban.

Vera mondta: Számomra érdekes dolog, hogy én ennek az ifiközösségnek mindig kvázi az anyukája voltam, a kotlós. Amikor a táborban elaludtak a gyerekek, értékeltük a napot. Mindenki elmondta, hogy neki mi sikerült, mi nem sikerült, miért nem. Utána megbeszéltük a másnapot, ki miért felelős, és utána jöttek a szabad beszélgetések. Danolászás. Beszélgettünk egy csomó mindenről. Volt, aki engem mamának vagy pótmamának tekintett, de Gyurit többen tekintették apjuknak is. Az egy más lelki kapcsolatot, mint amiben velem voltak. Egészen közeli kapcsolat alakult ki nagyon sok ifivel, ami a mai napig tart.

Nekem az a nagyon érdekes, hogy bár az évek folyamán egyre több olyan ifi van, aki egyetemet, főiskolát végzett, nem biztos, hogy elcserélném őket azokkal, akiknek nem volt semmilyen végzettségük, de pedagógiai érzékük volt. A fénykorban nem mindenkinek volt végzettsége, de pedagógiai érzéke igen. A gyerekekhez való viszonyuk, én úgy éreztem, sokkal közelebbi volt, mint esetleg másoknak pedagógiai végzettséggel.

Gyuri mondta: Volt egy testvérpár, akiknek viszonylag korán meghalt az apjuk. Sokat jártam hozzájuk, bár nem voltam osztályfőnökük. Az idősebbik nem régen meghalt, 50 évesen elvitte a rák. Beszélgettünk róla. Akkor mondtam, hogy nekem egy kicsit a fiam is volt. Én neki kicsit az apja. Erre mondta egy srác: miért, kinek nem?! Neki osztályfőnöke is voltam, 14 éves volt, amikor meghalt az apja. Évek voltak, amikor több időt töltött velem, mint az anyjával. Így voltam pótapjuk.

Vera mondta: Azt nem merném egyértelműen kijelenteni, hogy az asszonyok munkába állásával a gyerekek – kicsit túlozva – anya nélkül nőttek volna fel. Talán az anyai odafigyelés egy kicsit kevésbé volt intenzív, mint korábban, amikor otthon volt az anya. Hogy az ifiség maga mennyire hatott a szülővé válásra, azt nagyon nehéz lenne mérni. Én magam azt láttam, hogy az ifik többsége – és nemcsak akkor, hanem jóval később is, ma is – igenis nagyon odafigyel a gyerekekre a táborokban vagy a rendezvényeken. Tehát az úttörőcsapaton belül komoly lelki gondozást végeznek. Szükség van erre, egyre inkább. De hogy ez az ő saját szülői attitűdjükben mennyire jelentkezik? Negatív példát nemigen tudok. Hogy a pozitív példákban mennyire játszott szerepet az

ifiség? Azt gondolom, hogy igen. Ha semmi másra nem gondolok, csak arra, hogy megszokták, hogy az úttörőcsapattal mindig van kirándulás, van tábor, tehát ez az igény nagyon sok szülőben fölmerült, hogy viszi a gyerekeket. Ez mindenképpen egy kulturális plusz, hogy beléjük neveltük, hogy meg kell tanítani úszni a gyereket. Nem féltém, hanem igenis járjon. Én ilyeneket látok. A fiú ifik közül, akinek gyereke van, leáll focizni, játszani a saját gyerekével is. Ez szerintem nagyon pozitív dolog. Egy csomó gondos szülő figyel a gyerekre, a lelki nevelésére. Nyilván a magyarázatokat nem tudjuk. Lehet, hogy azokat választottuk ki már eleve ifinek, akik érzékenyek. Gyuri mondta: Én azt gondolom, van egy csomó minden, amit nem lehet numerikusan jellemezni. Vannak jelek, információk, amik nem feltétlen adatszerűek. Azt gondolom, az mindenképpen közrejátszik, hogy nyilván eleve azokat szerveztük be, vagy azok jelentkeztek ifinek és dolgoztak éveken keresztül, akiknek ehhez volt valamilyen affinitásuk. És ez megmaradt, vagy bővült, javult, fejlődött az ifimunkájuk során. Emellett persze van egy csomó olyan tudásuk, készségük, amit az úttörőcsapatban sajátítottak el. De ha valaki azt kérdezné, mivel tudom bizonyítani, nem tudom bizonyítani. Valószínűsíthetem, de nem tudom bizonyítani.

Van egy hagyományos téli ifi-továbbképzésünk vagy önkéntesképzésünk, amelyet volt, amikor saját erőből oldottunk meg, de többnyire hívunk valakit. Kommunikációtól kezdve módszertanig mindenféle szóba kerül, főleg együttműködési kérdések. Az ifik bármit szívesen fogadnak, csak ne kelljen elolvasni. Akár alapszabály, akár módszertan, ha elmondod, vagy ha eljátsszuk, az jó. Évek óta visszajár egy pszichológus srác, aki gyakorlatokat hoz, amiket megbeszélünk. Ezeken a tréningeken tényleg sokat lehet tanulni, és nem kell semmit se elolvasni. Legutóbb csak tizenöten voltunk, mert ennek van anyagi vonzata is, bár tud a csapat pályázatból, csapatpénzből hozzátenni. Még nincsen időpont, ami mindenkinek jó.

Vera mesélte el: A különös figyelmet igénylő gyerekekkel végzett munka terheiből nagyon megfontoltan tettünk az ifikre. Arra gondolok most, gondoltam akkor is, hogy az ifik fiatalok. Egy fiatal szórakozni szeret, bulizni. Nem rakhatok rá akkora terhet, mint egy hivatásos szakemberre. De segíteni bevonhatom. Ha nem is ő megy családlátogatásra, de lehet, hogy jobban odafigyel a kiránduláson meg a táborban. Jobban megsimogatja, ad neki dupla kaját... Volt „kisegítő osztály” Gombán a nyolcvanas években. Voltak olyan kisegítő gyerekeink, akik rendszeresen jártak táborba, és az ifik úgy vigyáztak rájuk! Sőt, volt olyan kisegítő is, aki ifi lett, ifikoráig ott volt a táborokban. A tüzet rakta meg, hasonlót segített. De beintegrálódott, és én az egyik csúcs dolognak tartottam, hogy ezt így meg lehetett csinálni. Tudatosan foglalkoztunk ezekkel a kérdésekkel. Hatott a minta. Az ifik azt mondták, ha Révészék azt mondják, hogy ez a gyerek eljőhet a táborba, akkor gondolkodjunk el, próbáljuk meg. Volt egy-két olyan ifi, akivel lehetett erről finoman, szőrméntén beszélni: legyél vele türelmesebb, vagy próbáld az izgága fajta gyerekektől kicsit távolabb tartani. Ezt nem Gyuri csinálta. Voltak, akikkel én voltam olyan kvázi „anyu viszonyban”, magam köré gyűjtöttem őket, és meg tudtam beszélni velük ilyeneket.

Szombaton este tábortűz mellett lesz a kisdobos- és úttörőavatás, 15 úttörőt avatunk és ugyanannyi kisdobost. Aki úttörő akar lenni, annak nálunk 1974 óta Dózsa-próbát kell tennie. Ez nem egy nap történik, igazából egy egész éves felkészülés, és tulajdonképpen mindenki teljesíti azáltal, hogy részt vesz a felkészülési foglalkozásokon. A próbakövetelmények között szerepel sátorverés, tűzrakás, főzés, de, persze, vannak ismeret jellegű követelmények is. Az elmúlt években a követelményrendszernek ezt a részét kénytelenek voltunk modernizálni, mert a gyerekek viszonya az információhoz alapvetően megváltozott. Például, amikor legutóbb a csapatvezető nevét kérdeztem, az előző csapatvezető nevét mondták. Mondtam, hogy tulajdonképpen igaz, de mégis rossz, nem voltatok ott a közgyűlésen, ahol új csapatvezetőt választottunk. Megbeszéltük, eltelt 2

perc, és egy negyedikes kislány mutatta nekem a telefonját: megkereste a honlapon, és ott még az előző csapatvezető neve szerepelt. El kellett ismernem: igaza van. 1974 novemberében indult a csapatújság, a Kukkantó. Egy ifi volt a főszerkesztő, egy másik ifi gépelte, aki később kolléganő lett, de akkor még érettségije sem volt, gyors-gépiróként végzett. És aztán persze bekapcsolódtak a gyerekek is... Most szkennelem a régi számokat, és azt tervezem, hogy majd egy önálló honlapra töltöm fel őket. A községnek is volt újságja, a Csiperke, amelynek én voltam a főszerkesztője 2000-2004-ben.

Az úttörőcsapatnak még pénze is volt. A kisdobos tagdíjából 1 forint, az úttörők tagdíjából nem tudom mennyi, ott maradt a csapatnál, ebből volt néhány száz forint. Az 1055/1974-es rendelet² szerint a sport-, illetve művelődési tevékenység finanszírozására a költségvetési forrásból tanulónként 10 + 10 forintot kapott az iskola, és volt, amikor mindkettőt, volt, amikor csak az egyik 10 forintot az úttörőcsapat használhatta fel. Hallatlan lelkesedéssel végezték a gyerekek a vasgyűjtést, annak a bevétele több ezer forint volt. A hetvenes években még háromszáz forintért vittünk egy gyereket táborba. És voltak még az őszi – többnyire – mezőgazdasági munkák, amikre minden évben mentek az iskolák. Ezekért pénzt kaptak a gyerekek. Nálunk már – talán 1974-ben – az első úttörőparlament úgy döntött, hogy az iskolai tanítási időben végzett munkáért kapott pénz egészét, később egy részét, az úttörőcsapatnak adják át. Nyilván nem a gyerekek kezdeményezték, de nem volt ellenük. Mert, teszem azt, az éves pontverseny győztese 78-ban ingyen mehetett táborba. Egy egész őrs, nem egy gyerek! Abban azért támogatók pénze is benne volt. 78-ban voltunk először vándortáborban, vettünk harminc hátizsákot, hogy minden táborozó gyereknek legyen és így tovább. Tehát volt, ma is van az úttörőcsapatnak pénze. Ma 1%-okból, pályázatokból. Tagdíjából a legkevesebb. Adományokból. Nem nagy összegek ezek, bár volt olyan, hogy valaki adott százezer forintot. Amióta az eszemet tudom, tehát amióta én csapatvezető voltam, soha senki munkabért nem vett föl. Sőt! A felnőttek is befizetik a táborozási díjat, mint a gyerekek. Tavaly nagy vita volt arról a csapatvezetőségben, hogy felemeljük a táborozási díjat 40 000 forintra. Egyhetes tábor úti költséggel, ellátással, szállással, mindennel. Hasonló táborok nincsenek 60-80 000 forint alatt. A miénk 40 000, a többi a csapat finanszírozza. Minden évben bejárjuk a táborhelyet, amikor a gépkocsi-költséget a csapatkasszából kifizetném, nem fogadják el.

A Dunavarsányhoz tartozó Domariba-szigeten, a Ráckevei-Dunán volt 1984-től egy táborhelyünk, amit a Pilisi Parkerdőgazdaság Ráckevei Erdészete bocsátott rendelkezésünkre. Egy épület volt a kiszolgálásra és sátrakban laktunk. Tartottunk ott megyei képzéseket is. 1998-ig volt meg a saját táborunk, azt követően a sorozatos betörések, az egyre szigorodó közegészségügyi előírások és más nehézségek miatt le kellett mondanunk róla. 1999-ben a Vadása-tóhoz mentünk, azóta mindig máshová. Kinéziünk egy táborhelyet, és a csapatvezetőség decemberben vagy még hamarabb dönt, majd felkéri és megbízza a táborvezetőt, aki keretprogrammal lép elő, amit szintén megvitat a csapatvezetőség. Az elmúlt években olyan 40-45 fős táboraink voltak, de ebből csak 30 a gyerek.

1999-ben, 25 év után, 50 évesen mondtam le a csapatvezetőségről. A követő, ifiből lett csapatvezetőt a cége külszolgálatra küldte. 2009-ben az akkori csapatvezető, majd egy csapatvezetőségi tag költözött külföldre, de a vezetőségben a mai napig végez kreatív munkát. A külföldön élő csapatvezetőségi tagok online vesznek részt a csapatvezetőségi üléseken.

² 1055/1974. (X. 30.) MT határozat az úttörő-korosztályú gyermekek és az úttörőmozgalom állami támogatásáról

Amikor Gombára érkeztünk, nem volt művelődési ház, csak könyvtár. Aztán voltak egymást gyorsan váltó művelődési ház-vezetők. Valamikor a nyolcvanas évek közepe táján jött egy nagyon rátermett hölgy, vagy 20 évig nagyon sok mindent csinált, kínált már programokat a felső tagozatosoknak is.

Amit mi csináltunk, az zömmel a 14 év alatti életkorúakra koncentrálódott, amiről sem az ifjúsági törvény, sem az ifjúságpolitika, sem az ifjúsági munka nem gondolkodott. Az ezzel a korosztállyal való foglalkozás az általános iskolai tanárok privilégiuma. Régen is az volt, csak akkor azért volt egy úttörőmozgalom. Ma a cserkészlet alapértelmezés szerint 12 éves kortól kezdődik igazából, és a 12-16 éves korosztályra koncentrál, de már azt is lejjebb vitték, mert viszonylag kevesen érdeklődnek iránta. De olyan pici szeletet érint a cserkészlet, mintha nem lenne, tehát gyakorlatilag ezzel a korosztállyal csak az iskola foglalkozik, sajnos. Bocsánat, de ezt kell, hogy mondjam: sajnos az iskola foglalkozik vele.

Én azt gondolom, a gombai csapat sikerének a titka az ifik munkája, és itt találkozunk tulajdonképpen a magyar ifjúságpolitikában ifjúságnak nevezett korosztály és a látókörön kívül levő általános iskolai korosztály, amellyel pedig szintén kellene foglalkozni. Mert ma ellenkező törekvések vannak, sőt, eredmények is. Az ellenkező eredmény az, hogy megpróbálják benntartani a gyereket az iskola falai között, lehetőleg minél tovább, minden nap. Amikor a szülő vagy a nagyszülő vagy akárki el tud jönni érte, akkor azután felügyelet van és a gyerek nem kóborolhat és állandóan ellenőrzik. Eleinte, tehát a gombai létünk első húsz évében, mondjuk, elmentek a nagyszülőkhöz ebédelni, utána hazamentek, sarokba dobták a táskát, és mentek a határba bungit építeni vagy focizni vagy akármi. És én azt gondolom, hogy ez lenne a normális. Más kérdés persze ma, hogy ha ráhagyjuk a gyerekekre, akkor odaül a számítógép elé vagy a telefon elé, tehát nyilván nem ugyanaz a szituáció. De nem biztos, hogy a gyerekek jó, és biztos, hogy egy egész generációnak nem jó, ha állandó felügyelet alatt nő fel. Ha nem kapja meg azt az esélyt, hogy önállóan döntsön, hogy önállóan válasszon, hogy a szórakozását kiválassza maga a szabad idejére. Saját magáról nem fog tudni sohasem dönteni.

A nyolcvanas évek végén, kilencvenes évek elején néhány hozzám hasonló agyament azt gondolta, hogy a modern társadalom civil szervezetek hálózatán alapulva és a polgári magatartás normáinak megfelelően fog működni, az adminisztratív irányítást egyre inkább kiküszöbölve. A civil szervezetekről szóló '96-os törvény³ előkészítése idején volt egy konzultáció, és akkor én azt mondtam, külön kellene választani civil szervezeti kategóriákat, mert nem ugyanaz a kategória egy falusi néptáncegyüttes vagy egy úttörőcsapat, mint a százmilliós költségvetésű szervezet, amelyik a mi egész költségvetésünk sokszorosát költi reklámra. Amelyiknél fizetett alkalmazottak vannak, nálunk meg mindenki fizet azért, hogy dolgozhasson. Ez nem ugyanaz a kategória, és ezt nem látják odafönt. Nem rosszindulat, nem politikai kérdés, hanem egyszerűen tapasztalathiány.

Az úttörőcsapat könyvelését még most is én csinálom, meg a pályázatokat is. Ez egy nagyon lényeges kérdés. Az ifik a gyerekekkel szeretnek játszani, kirándulni, bulizni, tábort szervezni, vetélkedőt, akadályversenyt. Adminisztrálni nagyon nem szeretnek. És nem kell ezért megróni őket, hanem tudomásul kell venni. Ők is tudják azt, hogy erre szükség van. Viszont, ha könyvelőt alkalmaznánk, az egész költségvetésünket elvinné. Nagyon sok civil szervezet abban megy tönkre,

³ 1996. évi CXXVI. törvény a személyi jövedelemadó meghatározott részének az adózó rendelkezése szerinti felhasználásáról

hogy nincs egy olyan ember, aki ezt meg akarná csinálni. Az elmúlt 20 évben több tízmillió forintot nyertem pályázattal az úttörőcsapatnak és a többi szervezetnek, amiben dolgozom.

Hamis az a mai kép, hogy a szocializmus éveiben nem lehetett templomba járni. Gomba nagy része református, a lelkész nagyon erős kívánsága volt, hogy vasárnap az istentiszteletre ne autóval menjenek a hívek. Látszódjék az utcán, hogy özönlik a tömeg a templomba az istentiszteletre. A hetvenes évek végén, nyolcvanas évek elején felhívott a pártbizottság titkára, és megkérdezte, hogy van az, hogy az úttörőcsapat őrsvezetőinek, meg az úttörőtanács-tagoknak a jelentős hányada hittanra jár. Mondtam, egyrészt nem vagyok köteles tudni, hogy ki jár hittanra. Persze tudtam, de nem vagyok köteles tudni. Másrészt az őrsvezető és az úttörőtanács-tag választott tisztségviselők, a tagság választja őket. A református lelkésznek mind a két lánya jött velünk táborozni. Olyan megegyezés is volt, hogy mivel a gyereknap nagyon gyakran egybeesett a konfirmációval, mi szombaton tartottuk a gyereknapot. A feleségem osztályfőnöke volt a mostani polgármesternek, aki kiváló ifink volt, és most presbiter is. Az előző polgármester az egyik kolléganőnk férje volt, és járt velünk táborozni, ő is presbiter volt. Az ifiklub hajdani első vezetője is presbiter, soha nem volt ebből semmi probléma. Valamikor a nyolcvanas évek végén egy szülő megkeresett, hogy ők Jehova tanúi, de a lányaik szeretnék táborba járni. Mondtam, hogy semmi akadálya. De a tábornak legalább az elején volt zászlófelvonás, és ők nem tisztelegnek. Akkor nem fognak tisztelegni. És nem hordhatnak egyenruhát. Nem kell hordani. Eljöttek és nagyon jól érezték magukat, és senkinek nem volt probléma, hogy ők nem tisztelegnek és nincsen egyenruhájuk. Mi meg párttagok voltunk, Vera a községi pártalapszervező titkára is volt, meg voltunk önkormányzati képviselők is, egymást váltva, és a végén együtt kaptunk díszpolgári címet.

Az iskolát visszavette az egyház 2007-ben, úgy emlékszem. Mi régóta nem az iskolában tartjuk a programjainkat, hanem szabadtéren, újabban meg a civilházban. Most ehhez van kulcsunk, régen meg a művelődési házhoz volt, míg azt a kilencvenes években el nem adták. Akkor nekünk több programunk volt, mint a többi közösségnek összesen. Nekem a rendszerváltás előtt is az volt az elképzelésem és erős szándékom, hogy lehetőleg minél kevésbé támaszkodjunk az iskolára. Tisztázzuk mindenkivel, hogy ez egy úttörőcsapat, az meg egy iskola, és a kettő nem azonos. Ebben egyébként a kollégák, az igazgatók is partnerek voltak.

Tehát szép fokozatosan akartunk is kimenni, meg szorultunk is kifelé. Miközben az elmúlt, mondjuk, 20 évben folyamatosan visszatérő téma, hogy jó-e ez az út vagy nem? Mert ha a tanító néni azt mondja a kisgyerekeknek, hogy menj el ide vagy oda, akkor eljön. Ha a tanító néni azt mondja, hogy ne menj, vagy nem mond semmit, annak is lehet hatása. Szerintem nem biztos, hogy sokkal többen lennének azokkal a gyerekekkel, akik csak azért jönnének el, mert a tanító néni mondja. Annak van haszna, hogy a most leköszönt csapatvezető az iskola pedagógiai asszisztenseként minden gyereket, családot ismer. Ha arról van szó, hogy kinek kell táborozáshoz támogatást adni, akkor az ő szava perdöntő. A tanulók 8-10%-a tagja az úttörőcsapatnak.

Az országos szervezetnek volt ideológiai tartalma, amelyet ma egy kicsit túlhangsúlyoznak. A földrajzinév-bizottság⁴ határozata szerint ma Horthy Miklósról szabad közterületet elnevezni, az úttörőkről pedig nem. Az indoklás alapja, hogy az úttörők tizenkét pontja között az volt az utolsó, hogy az úttörő úgy él, hogy méltó legyen a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség tagságára, és

⁴ 2013-tól a térképészetért felelős miniszter alárendeltségében működik az egykori akadémiai bizottság. Lásd 303/2007. (XI. 14.) Korm. rendelet a magyarországi hivatalos földrajzi nevek megállapításáról és nyilvántartásáról 3. § (1)!

a kommunista pártállami, diktatórikus. Na, én ettől megborultam! Hogy képesek erről az egy mondatról megítélni azt a szervezetet, amiben egész Magyarország benne volt 40 éven keresztül!?

Nekem az úttörőcsapat miatt nem volt konfliktusom a községben. Mindenki tudta, hogy itt az úttörőcsapat nem politizál, az úttörőcsapat gyermekérdekű szervezet. Civil szervezet, amit mindenki támogatott. Mindenkinek fontos volt, hogy az ő gyereke ebben a közösségben is létezzen. Csapatunkban a demokrácia, környezettudatosság, egészséges életmód ma is fontos alapelv. Tehát, mondjuk, egy posztmodern ideológia az alap. Az úttörőcsapat gyermekszervezet, de az alapszabályban benne van, hogy szükség esetén képviseli a tagjai érdekeit. Ezért ez egy kettős arcú szervezet: egy gyermekszervezet, egyúttal egy gyerekérdekű szervezet. Ha azt próbálom megszervezni, hogy lehető legolcsóbban, és az a gyerek is eljusson a táborba, aki anyagi vagy más okok miatt nem jutna el, az gyerekérdekű tevékenység, de része a gyermekszervezeti tevékenységnek. Tehát nem válik el egymástól a kettő. Azért jogos kérdés lehet, hogy gyerek- vagy gyerekérdekű szervezet az úttörőcsapat, mert jelen pillanatban a taglétszámunknak körülbelül az 50 százaléka gyerek és körülbelül 50 százaléka ifjú vagy felnőtt, tehát van egy arányeltolódás, és én most már egy ifjúsági és gyerekszervezetnek nevezném inkább. A felnőttek közül én vagyok egyedül elég öreg, egy kolléganőm ötvenhat éves, az összes többiek negyven évesek vagy az alattiak.

Az első Orbán-kormány idején eladták a Patay-kastélyt, amiben a könyvtár és művelődési ház volt, ahol addig a csapat, így az ifiklub is tartotta a foglalkozásait, ezért nekünk onnan el kellett jönnünk. A kastély azóta teljesen leromlott, nem történt vele semmi más. Amikor megépült a házunk, amit pedagógus kölcsönrel építettünk, akkor már 1979-től elfért a huszonfős ifiklub a nagyszobában minden pénteken. Gyakran éjfélig, meg hajnal háromig maradtak. Volt, aki rendszeresen ott aludt el. Volt, akinek kulcsa volt a házunkhoz, ő persze olyan pótygyerekfélénk is volt. A saját gyerekeinknek az volt a gyerekkori trauma, hogy nekik nyolckor, legkésőbb kilenckor föl kellett menni, a tetőtérben volt a szobájuk.

Azt gondolom, a megelőző 20-25 év során ez az úttörőcsapat annyira beágyazódott a településbe, hogy a rendszerváltáskor egyszerűen nem tudott megszűnni, nem mintha akart volna, vagy akarta volna valaki, hogy megszűnjön. Nem vagyok biztos abban, hogy kizárólag a mi érdemünk, de biztos, hogy benne van a kezünk. Az úttörőcsapat a falunak a közösségi tulajdona volt. 1973-ban vagy 1974-ben szerveztük először a gyereknapot. 50 éve az úttörőcsapat szervezi, mind a mai napig. Kezdetben jöttek a szülők, és főztek és közreműködtek. Amikor mentünk a szezon elején a saját táborhelyünket takarítani, meszelni, a fűvet lenyírni, harminc ember jött velünk, nem gyerek, nem ifi, hanem felnőttek. A pártoló testület, így is neveztük. Elvégezték a munkákat, és közben meg jól éreztük magunkat, és mindezt az úttörőcsapat égisze alatt. A nyolcvanas-kilencvenes években már voltak autók, és leugrottak a szülők megnézni, hogy van a gyerek és hoztak süteményt, de nem csak a saját gyerekeknek, hanem a tábornak. Őszibarackot, görögdinnyét, kukoricát, savanyúságot, lekvárt ... Tehát a falué volt a tábor is, az úttörőcsapat is. Nem emlékszem olyanra, hogy bárki is letagadta vagy kényelmetlennek tartotta volna, hogy ő ifi volt. Lehet, más a politikai nézete, lehetnek a politikai palettán szanaszét, de ebben közösek.

Nyolcvankilenc után voltak kontrapróbalások. Akartak cserkészcsapatot alakítani, de nem volt annyi jelentkező gyerek, hogy a csapat megalakuljon. Egyházi táborokat szerveztek, valódi táborokat, amelyeknek bibliai témájuk volt. Mindig egyeztettünk, ők mikor mennek, mi mikor megyünk, hogy aki mind a kettő táborba menni akar, az mehessen. Ifik, pedagógusok, polgármesterek is jártak mindkét táborba.

Voltak családi táboraink is, amikor már ifiknek is voltak gyerekei. Dunavarsányban szerveztünk tábort, ahová hozták a pár hónapos, egy éves gyereket. Ez azért jött létre, mert úgy láttuk, hogy mennének vagy jönnének, de nincsen elég pénzük ahhoz, hogy családotól elmenjenek. Szívesen voltak együtt, és a közösséghez szoktatták a gyerekeiket is. Nagyjából egyívásúak voltak a gyerekek is. Ugyanúgy versenyeztették őket, játékokat szerveztek a saját gyerekeiknek, kvázi mint az úttörőcsapatban.

2012-ben volt ifjeim egy kisebb társaságával voltunk együtt, és mondta az egyikük, hogy olyan jók voltak a vándortáborok annak idején! Nem szerveznél nekünk megint vándortábort? 40-50 évesek már, 60 némelyik. 2012 óta szervezek nekik vándortábort. Nem teljeset, csak négy éjszakai nosztalgia vándortábort. Hozzák a gyerekeiket, némelyik az unokáját.

A település szociális összetétele jelentősen megváltozott, de ettől függetlenül már egyre kevesebben vannak, akik mélyszegénységben élnek. Tavalyelőtt az egyik pártolótagunk azt mondta, csinálna egy karácsonyi főzést az úttörőcsapat égisze alatt. Ő adja hozzá az alapanyagot, meg is főzi. Csináljunk neki reklámot, és aki akar, az jöjjön. Megpróbáltuk elkerülni az ingyen konyha látszatát. Egy régi ifink, aki egy mostaninak az anyukája, találta ki, hogy nevezzük úgy: karácsonyi együtt levés, tehát hogy nem csak evés, hanem együttléte. Az úttörőcsapat vette a kellékeket, a szalvétát, a műanyag edényeket, a fűszereket. Tehát módosul azért az úttörőcsapat funkciója is.

Vera mesélte: 2006. június 2-án volt az Úttörőszövetség 60. születésnapja. A 60. évfordulóra az úttörőcsapat szervezett egy ünnepi hetet, kiállítást, akadályversenyt, csillebérci kirándulást, vetélkedőt és egy ifitalálkozót a végére. Mi nem tudtuk azt, hogy ezt az ifitalálkozót a korábbi és akkori ifjeink a mi búcsúztatásunkra szervezték át. Nem értünk el a faluházban, annyian voltunk, és akkor kaptunk két albumot. Kaptunk egy platánfa-csemetét is. Ez arra emlékeztetett, hogy amikor a Domariba-szigeten, a táborhelyen kiöregedtek a nyárfák, Gyuri elintézte, hogy a tulajdonos, a Pilisi Parkerdőgazdaság platánokat ültessen. Gombán az iskolával szemben laktunk, és a kettő közé ültettük el a platánt, ott áll a mai napig. Akiket időben megtaláltak, azoknak felkínálták a szervezők, hogy írjanak az albumba. Az album mellé egy volt ifink szerkesztett egy DVD-t, és az ő fia készített egy interjút a nagymamájával, aki már azóta meghalt, aki elmondta, hogy őneki mennyire fontos, hogy mi tanítottuk az ő gyerekeit.